

Gönderme Tarihi: 30.11.2018

Kabul Tarihi: 10.01.2019

*Bu bir araştırma makalesidir

Açık ve uzaktan öğrenme dersinin geliştirilmesine dönük eğitim fakültesi uzman görüşlerinin belirlenmesi

Dr. Öğr. Üyesi İlker USTA^a
Ahmet İŞCAN^a
Barış YİĞİT^a

^a Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi

Özet

Bu çalışmanın amacı, 2018 yılında güncellenen öğretmen yetiştirme programlarına getirilen "Açık ve Uzaktan Öğrenme" dersinin geliştirilmesine dönük uzmanların görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırmanın katılımcıları amaçlı örneklem türlerinden maksimum çeşitlilik, ölçüt ve kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemleriyle seçilmiştir. Durum çalışması olarak desenlenen bu araştırmaya eğitim fakültesinde görev yapan beş farklı bölümden beş akademisyen dâhil edilmiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yapılan görüşmeler önce dijital ses kaydedici ile kayıt altına alınmış daha sonra yazıya dökülmüştür. Uzmanlar ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler nitel bir yaklaşımla içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmanın sonucunda uzmanlar Açık ve Uzaktan Öğrenme dersinin geliştirilmesine yönelik öğretmen yeterlikleri, ders uygulaması ve sisteme dönük görüşler bildirmişlerdir. İlgili derse daha çok teknoloji odaklı bir bakış açısı ile görüş bildirildiği belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Açık ve Uzaktan Öğrenme Dersi, Program Geliştirme, Görüşme Yöntemi

Abstract

The aim of this study is to examine experts' opinions in depth and developing "Open and Distance Learning" course for Education Faculties Teacher Training Programs updated in 2018. The sample of the study is prepared maximum diversity, criterion and easy accessible sampling method which is one of the purposive sample types. The current study included five academicians who are with different professional experience from five different types of teacher training department in education faculty. Descriptive research study a special case of the method was used. A semi-structured interview form developed by researchers was used as data collection tool in the study. The negotiations made are recorded with the digital sound recorder and then written to the article. The obtained data were subjected to content analysis with a qualitative approach. At the end of the research, experts reported teacher competencies, course implementation and systematic views on the development of the "Open and Distance Learning" course. It was determined that opinions were expressed with a more technology-oriented perspective.

Keywords: Open and Distance Learning Course, Program Development, Interview Method

Giriş

Açık ve uzaktan öğrenme, gittikçe küresel bir uygulamaya dönüşen ve birbirinden farklı sosyo-kültürel-ekonomik düzeylerdeki birçok ülkelerde, sosyal adalet ve fırsat eşitliğini oluşturma açısından her yaş ve kesimden bireylere hayatboyu öğrenme imkânı sağlar (Tait, 2013; Tait ve O'Rourke, 2014). Bir öğrenme süreci olarak uzaktan öğrenmede öğrenenler, zaman ve/veya mekândan bağımsız olarak bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanarak etkileşime katılmaktadırlar (Bates, 2005; Moore ve Kearsley, 2012). Ders sorumlularının çevrimiçi etkileşim ortamlarına katılması ile öğrencilerin bu etkileşim ortamına katılım düzeyleri ve sıklıkları da artmaktadır (Kızılkaya Cumaoglu ve Koçak Usluel, 2013, s.1477). Böylece uzaktan öğrenme, etkileşim ortamları sayesinde öğrenenlerin bağımsız öğrenme becerilerini de geliştirmektedir (Okur, 2012).

Gelişen bilgi ve iletişim teknolojilerine bağlı olarak cazibesi artan uzaktan öğrenme uygulamaları kamu kurum ve kuruluşlarında özellikle de üniversitelerin öğrenme programlarında gün geçtikçe artmaktadır. 2013 yılında yayınlanan Horizon raporunda uzaktan öğrenme alanında orijinal isimleri ile Massively Open Online Courses, Tablet Computing, Games ve Gamification, Learning Analytics, 3D Printing ve Wearable Technology gibi yeni yöntem ve uygulamaların 2018 eğitim dünyasında örneklerini görmek mümkündür. 2012 yılı istatistiklerine göre Amerika'da devlete ait yükseköğretim kurumlarının %90'ında çevrimiçi ders önerilmektedir. Üstelik bu durum 2002 yılından bu yana böyle devam etmektedir. 2002 yılında devlete ait yüksek öğretim kurumlarının %48,9'u tamamen çevrimiçi program önerirken, 2012 yılında bu oran %70,6'lara ulaşmıştır (Allen ve Seaman, 2013, s.21). Türkiye'de açık ve uzaktan öğrenmeye yönelik yeni dersler ve programlar açılmaktadır. Üniversitelerin bünyesinde açılan Açık ve uzaktan öğrenme gerçekleştiren fakülteler, Uzaktan Eğitim Merkezleri ve Sürekli Eğitim Merkezleri bunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir (Topakkaya, 2013, s.1091).

Gelişen bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkileri göz önüne alındığında, eğitim kurumlarının ve eğitim sistemlerinin, bu değişimden olumlu yönde etkilendikleri görülmektedir. Yapısı gereği sürekli değişen ve gelişen bilginin niceliği ve niteliği, kontrollü bir biçimde eğitim kurumlarınca bireylere sunulmakta, eğitim programları esnek yapıyla mevcut ihtiyaca yanıt verebilmek adına şekillenmektedir. Bilgi çağı ile birlikte, hemen her ülke, gelişmiş insan kaynağını ve bu kaynağın o ülkenin en büyük katma değeri olduğu inancını artırmaktadır. Artık eğitimde, öğrenen merkezli, hayat boyu, her zaman ve/veya her yerde, istenilen ortamda ve yapıda eğitim ortamları geliştirme ihtiyacı ön plana çıkmıştır.

Bütün kurumlar, bu değişkenleri içeren uzaktan eğitim sistemlerine geçişi önemli görmekte ve bunun için de sürekli içerik ve program geliştirme çalışmalarına ağırlık vermektedir (Usta, 2015).

Yükseköğretim Kurulu'nun 2018 yılında yaptığı öğretmen yetiştirme lisans programlarındaki geliştirme çalışmalarının odağına Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri ve Öğretmen Strateji Belgesinin (2017-2023) alındığı, ayrıca Yükseköğretimde Bologna sürecine dönük uyum çalışmalarının dikkate alındığı ve teknoloji odaklı içerik ve uygulama merkezli derslerin eklenerek ders-öğretmen-teknoloji birlikteliğinin oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir. Özellikle öğretmen yetiştirme programlarının tamamına -BÖTE için alan, diğer programlar için meslek bilgisi- "Açık ve Uzaktan Öğrenme" dersinin getirilmesi geleceğin eğitim modeli olarak kabul edilen uzaktan öğrenme alanını bilen ve uygulayabilen öğretmen yetiştirme amacına ulaşmada fayda sağlayacaktır (Usta, 2018).

Bu noktada Eğitim Fakültelerinin ilgili bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarının görüşleri dersin beklenen hedefe ulaşması noktasında önemli görülmektedir.

Bu çalışma, 2018 yılında güncellenen eğitim fakülteleri öğretmen yetiştirme programlarına getirilen "Açık ve Uzaktan Öğrenme" dersinin, bu dersi alan öğretmen adaylarının meslek hayatlarında ne tür fayda sağlayabileceği hususunda eğitim fakültelerinde görev yapan öğretim elemanlarının görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğrencilere sunulan "Açık ve Uzaktan Öğrenme" dersinin geliştirilmesine ilişkin uzman görüşlerinin daha bütüncül ve derinlemesine ortaya konulabilmesi için verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanması amaçlanmaktadır. Bu nedenle araştırma, nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiş ve durum çalışması olarak desenlenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmada amaçsal örneklem çeşitlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme, ölçüt örnekleme ve kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminde amaç, göreceli olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Böyle bir araştırma sonucunda ortaya çıkabilecek bulgular ve sonuçlar herhangi

başka bir yöntemle ulaştığımız sonuçlara oranla daha zengin olabilir (Yıldırım ve şimşek, 2008). Ölçüt örnekleme yönteminde seçim için önemli olduğu düşünölen ölçütler belirlenmekte ve bu ölçütlere göre seçilen örneklemin araştırma evrenini bütün nitelikleri ile temsil ettiği düşünölmektedir (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ise araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır. Çünkü bu yöntemde araştırmacı, yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer. Diğer örnekleme yöntemlerinin kullanıldığı araştırmaların sonuçlarına göre, bu tür örnekleme yönteminin kullanıldığı araştırmaların sonuçlarının güvenirliliği, genellenebilirliği ve kullanılabilirliği daha azdır (Yıldırım ve şimşek, 2008).

Çalışma grubunda maksimum çeşitliliği sağlamak üzere Eğitim Faköltesinin beş farklı bölümünden birer uzman ile görüşme yapılmıştır. Ayrıca görüşme gerçekteştirilecek uzmanların üniversitede öğretim üyesi olarak görev yapması, en az doktor unvanı taşıması ve özellikle bölüm başkanı olması gibi ölçütler belirlenmiştir. Ayrıca çalışma grubu belirlenirken araştırmacıların görev yaptığı kurumda görev yapan uzmanlarla çalışılması kolay ulaşılabilir örnekleme sağlamıştır.

Mevcut çalışmaya, Eğitim Faköltesinde farklı öğretmen yetiştirme programlarından beş öğretim üyesi dâhil edilmiştir. Uzmanların kimliklerini gizli tutmak amacıyla görüşme sırasına göre uzmanlara U1, U2, U3, U4 ve U5 şeklinde kodlamalar yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, uzmanların ilgili konudaki düşöncelerini anlamak, bizzat kendilerinden ve kendi terimleriyle görüşlerini almak amacıyla görüşme yöntemi seçilmiştir (Jones,1985; akt., Punch, 2005). Bu bağlamda Eğitim Faköltelerinin öğretmen yetiştirme programlarına getirilen “Açık ve Uzaktan Öğrenme” dersinin geliştirilmesine dönök görüşlerin ayrıntılı bir biçimde alınması amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi, görüşme sırasında irdelenecek sorular veya konular listesini kapsar. “Görüşme yöntemi, benzer konulara yönelmek yoluyla değişik insanlardan aynı tür bilgilerin alınması amacıyla hazırlanır” (Patton, 1987). Görüşmeci önceden hazırladığı konu veya alanlara sadık kalarak, hem önceden hazırlanmış soruları sorma, hem de bu sorular konusunda daha ayrıntılı bilgi alma amacıyla ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir. Sorular veya konuların belirli bir öncelik sırasına konması zorunlu değildir. Görüşme formu, araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve soruların kapsanmasının güvence altına almak için geliştirilmış bir yöntemdir. Görüşmeci, görüşme

sırasında soruların cümle yapısını ve sırasını değiştirebilir, bazı konuların ayrıntısına girebilir veya daha çok sohbet tarzı bir yöntem benimseyebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Araştırmaya katılan uzmanların görüşlerini tespit etmek için ön açıklamalı bir soru ve gelen cevaplara göre ilgili soruya sadık kalmak üzere farklı açık uçlu sorulardan oluşan uzman görüşme formu araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Görüşme formu araştırmacılar tarafından farklı kişilere 3 kez uygulanarak tecrübe edilmiştir. Tutarlı bilgilerin alınması ve benzer konulara odaklanma amacıyla ikisi uzaktan öğretim alanında biri de ölçme ve değerlendirme alanında uzman olan üç öğretim üyesinden görüş alınarak yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmıştır.

Bu çalışmada kullanılan görüşme formu şu şekildedir.

“Sayın Hocam merhabalar, ilgi ve desteğiniz için teşekkür ederek başlamak istiyorum. Müsaadeniz olursa görüşmemizi kaydetmek istiyorum.

Uzaktan Öğretim Bölümü Açık ve Uzaktan Öğrenmede Program Geliştirme dersimiz kapsamında bu görüşmeyi yapıyorum. Eğitim Fakültelerinin öğretmen yetiştirme programlarına “Açık ve Uzaktan Öğrenme” adında bir dersin getirilmesi ile ilgili bir çalışma yapıyoruz. Bu amaçla öncelikle öğrenme ve öğretme ortamlarında öğretmenlerin teknolojiye dönük yetkinlikleri, kullanım durumları vb. özellikleri üzerine yapılmış makale ve tezleri inceledik. İncelediğimiz çalışmalarda, öğretmenlerin algı ve tutum bakımından bilgi teknolojilerini kullanımları ve teknolojiyi eğitime entegre etme açısından kendilerini yeterli algulamalarına rağmen özellikle beceri açısından yetersiz gördükleri sonuçları ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda sizce Eğitim Fakülteleri öğretmen yetiştirme programlarına “Açık ve Uzaktan Öğrenme” dersinin gelmesi ile öğretmen kalitesi ve öğrenme öğretme sürecine nasıl ve ne tür bir katkı sağlanabilecektir?”

Verilerin Analizi

Nitel araştırma yaklaşımı doğrultusunda tasarlanan bu çalışmada “içerik analizi” yapılmıştır. Veriler dört aşamada analiz edilmiştir: 1. Verilerin kodlanması, 2. Kodlanan verilerin kategorilerinin belirlenmesi, 3. Kodların ve kategorilerin düzenlenmesi, 4. Bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 228).

Analiz sürecinde öncelikle ses kayıt cihazı kullanılarak kayıt altına alınmış görüşme kayıtlarının dökümü herhangi bir düzeltme olmaksızın yazıya dökülmüş, ardından dökümün doğruluğu araştırmacı tarafından kontrol edilmiştir.

Elde edilen veriler nitel bir yaklaşımla içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizinde amaç birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Çepni, 2014). Bu amaç doğrultusunda içerik analizinin ilk aşaması verilerin kodlanmasıdır. Bu çalışmada kodlar oluşturulurken başvurulacak üç teknikten biri olan verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama tekniği kullanılmıştır. Bu tür bir kodlama sürecinde araştırmacı, verileri satır satır okur ve araştırmanın amacı çerçevesinde önemli olan boyutları saptamaya çalışarak belirli kodlar oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Kodların belirlenmesinden sonra kategoriler inşa edilmiş, kategoriler temalaştırılmış ve katılımcıların görüşlerini kısa- özlü ifadelerle betimleyen karakteristik alıntı cümlelerle desteklenmiştir (Öztuna- Kaplan, 2006). Bu kodlamalar uzaktan öğretim alanında uzman 2 öğretim üyesinin görüşleri alınarak yeniden gözden geçirilmesi sağlanarak kodlama işlemi gerçekleştirilmiş ve kategoriler oluşturulması sağlanmıştır.

Böylelikle veriler iki kez gözden geçirilmiştir. Analiz sürecinde aktarılabilirlik açısından bu çalışmada ortaya çıkan bulgular, katılımcı alıntılarını ile ayrıntılı bir biçimde yazılmıştır. Uzman görüşlerinden alıntı yapılırken sıralama numaraları yazılarak U1, U2, U3, U4 ve U5 şeklinde kodlama yapılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Görüşme verileri analiz edilmek üzere kodlanmış, kodlar belli kategoriler altında toplanmış ve bu kategorilerden benzer olanlar bir araya getirilerek temalar oluşturulmuştur. Uzmanların “Açık ve Uzaktan Öğrenme” dersinin öğretmen yetiştirme programlarına getirilmesi ile oluşabilecek durum ile alakalı çeşitli temalarda görüş bildirdikleri belirlenmiştir. Öğretmen yeterliklerine, ilgili dersin uygulanma yöntemine ve genel anlamda sisteme dönük görüşler ve ilgili kategorileri-kodları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.
Görüşme verilerinin analizinden elde edilen bulgular

Tema	Kategori	Kod	Kodu Vurgulayan Uzman(lar)
Öğretmen yeterliklerine dönük görüşler (T1)	Mesleki Beceriler (Ka1)	Derslerinde teknolojiyi kullanma (K1)	U1-U2-U3
		Öğrenci gelişimini teknolojik ortamlarda izleme (K2)	U1-U2
		Öğretim materyali geliştirme (K3)	U1-U2
		İletişim-Etkileşim (K4)	U1-U4
		Dersi keyifli hale getirme (K5)	U1
		Öğretim ortamını zenginleştirme (K6)	U1-U4
	Kişisel-Sosyal Beceriler (Ka2)	Teknoloji okur-yazarlığı/farkındalığı (K7)	U1-U2-U4
		Bireysel farklılıkları bilme (K8)	U1
		Bilgi- Materyal- Tecrübe paylaşımı (K9)	U1
		Yaşam boyu öğrenme (K10)	U3
		Yaratıcılık (K11)	U3-U4
Dersin uygulamasına dönük görüşler (T2)	Yöntem (Ka3)	Yaşadığını uygulama, tecrübe (K12)	U3-U4
		Teknoloji odaklı uygulamalı ders içeriği (K13)	U4-U5
Sistem (T3)	İşlevsellik (Ka4)	Fatih projesine katkı (K14)	U2
		Zaman ve mekân sınırını kaldırma (K15)	U1
		Geniş kitlelere ulaşma (K16)	U5

Öğretmen yeterliklerine dönük (Tema 1) uzman görüşleri

Araştırma sorusu bağlamında uzmanlardan gelen yanıtların çok büyük bir oranı “Açık ve Uzaktan Öğrenme” dersinin öğretmen yeterliklerine dönük görüşler çerçevesinde oluşmuştur. Bu tema mesleki beceriler ve kişisel-sosyal beceriler kategorilerinden oluşmaktadır. Derslerde teknolojinin kullanılması, öğrenci gelişiminin teknolojik ortamlarda izlenmesi, öğretim materyali geliştirebilme, iletişim-etkileşim kurma, dersin keyifli hale getirilmesi ve öğretim ortamının zenginleştirilebileceği mesleki beceriler kategorisi altındaki kodlamalar iken teknoloji okuryazarlığı/farkındalığı, bireysel farklılıkları bilme, bilgi-materyal ve tecrübe paylaşımı, yaşam boyu öğrenme ve yaratıcılık ise kişisel-sosyal beceriler kategorisi kodlamalarıdır.

Öğretmen yeterliklerine dönük kategoriler içerisinde kodlara ilişkin örnek uzman ifadeleri Tablo 2 ve Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 2.	
Tema 1-Kategori 1'e ait kodlamalar ve örnek uzman görüşleri	
Tema-Kategori-Kod	Uzman Görüşleri
T1-Ka1-K1	<p>U1: Bunun yanı sıra o ortamda ne tür etkinlikler yapabileceğine dair bir bilgi de sahibi olacak. Eee o ortama ilişkin nasıl materyal geliştirebileceğine de yani dijital e-materyal diyebiliriz bunlara.</p> <p>U2: teknolojiyi kullanabilmeleri ama ben eee, bir adım öteye götürüp öğretmenin teknolojiyi kullanarak öğrencilerine öğretim yapabilmelerinden bahsediyorum</p> <p>U3: Dolayısıyla teknoloji entegrasyonu sadece altyapı erişim teknik destek değil, öğretmenin, öğretmen adayının teknolojiyi ortamına entegre edecek hem altyapıya teknolojiye hakim olması hem de bunu nasıl entegre edeceği ile alakalı pedagojik bilgiye sahip olmasını gerekiyor.</p>
T1-Ka1-K2	<p>U1: Ya bir de şey diye düşündüm bir anda ama hani o ortamı kullanarak belki öğrencinin gelişimini izlemesi de kolaylaşabilir</p> <p>U2: Çünkü biz teknolojiyi, teknolojiden anladığımız şey bizim bilgisayar ve akıllı telefonlar yani şu anlar o da yeni geldi. Oysa içerik geliştirme, teknolojiyi işte derslerinde öğrencilerle iletişimde kullanma ya da ailelerle iletişimde kullanma, öğrencinin gelişimini izleme ve saire gibi teknolojinin kullanılabilir çok yön var.</p>
T1-Ka1-K3	<p>U1: Eee o ortama ilişkin nasıl materyal geliştirebileceğine de yani dijital e-materyal diyebiliriz bunlara. Onlar konusunda da bilgi sahibi olacak.</p> <p>U2: Dolayısıyla sizin bu önerdiğiniz, açmayı önerdiğiniz derste öğretmeni üretici duruma getirmeye dönük yani teknolojiyi kullanarak, üretim yapabilmelerini sağlayacak uygulamalar bence çok da gerekli ve güzel olur. Çok da önemli. Hatta ben şunu söylüyorum, öğretim üyeleri de dahil buna.</p>
T1-Ka1-K4	<p>U1: Bu anlamda da öğrenci öğretmen arasındaki etkileşimi, iletişimi kuvvetlendirir diye düşünüyorum. Sadece öğrencilerle iletişim değil, yine yapacağı uygulamalarla birlikte meslektaşlarıyla da iletişim kurmasını kolaylaştırabilir bu.</p> <p>U4: Bir kere uzaktan öğretimle ilgili ders alan ve kendi alanıyla ilgili uygulama yapma şansı bulan öğretmen adayı mezun olup atandıktan sonra öğrenciye daha kolay ulaşacaktır. Öğrencisiyle ortak dil kullanacaktır. Oyunu bilen öğretmen derse bu online oyunla ilgili giriş yaptığında zaten öğrencinin alanına dahil olacaktır bundan sonrasında da o dersten öğrencinin kopması imkansızdır. Daha ilgili ve dikkatli öğrenci bulacaktır karşısında, onun diliyle hitap ederek.</p>
T1-Ka1-K5	<p>U1: Dersini daha keyifli hale getireceğine yürekten inanıyorum</p>
T1-Ka1-K6	<p>U1: Çünkü çeşitlilik kattığında öğrenciye normal hani eee süregelen süreçten farklı bir şeyi ders ortamına getirdiğiniz zaman ilgisi mutlaka artıyor. Onların da bu anlamda becerilerine katkı sağlayacaktır diye düşünüyorum. Kendisi hem kullandığı zaman kendi becerisini arttıracak hem de kullanırken öğrettiği için öğrencinin de beceri artacaktır. Eee daha etkili ve verimli ders işlemesini kolaylaştırır diye düşünüyorum, sağlar yani.</p> <p>U4: Teknoloji hayatımızın vazgeçilmezlerinden biri haline geldi ve eğitim ortamlarında artık harmanlanmış eğitim ortamlarının oluşturulması aslında öğretmen adayları için en önemli gerekliliklerden bir tanesi</p>

Tablo 3. Tema 1-Kategori 2'ye ait kodlamalar ve örnek uzman görüşleri	
Tema-Kategori-Kod	Uzman Görüşleri
T1-Ka2-K7	<i>U1: Şimdi birincisi eee hani teknolojiye tam hakim olmayan öğretmen adaylarına böyle bir ders verilmesinde o teknolojiyi nasıl kullanabileceğini temel düzeyde öğrenir hani bir okur yazarlığına bir katkı sağlayacağı kesin. U2: Yani artık üretime geçti. Dolayısıyla benim görüşüm teknoloji okuryazarlığını üretime dönük, yani kullanıcın boyutunu aşmış öğretmenlerin kendi materyallerine eğitim öğretim açısından söylüyorum. Diğer insanlar için normal. U4: Öğretmen becerisiyle bu yandan ilişkili ve uzaktan eğitim sürecini bilen teknolojiyle ilgili olarak öğretim yöntemlerini çeşitlendirebilen öğretmen adayı önde olacaktır.</i>
T1-Ka2-K8	<i>U1: İyi şekilde tasarlanırsa ders o anlamda da bireysel farklılıklara da hizmet eder.</i>
T1-Ka2-K9	<i>U1: Hem sınıf için hem sınıf dışında hani birbirleriyle paylaşımlarını da artırır diye düşünüyorum. Ee örneğin işte geliştirmiş olduğu bir web sayfası ya da hazırlamış olduğu bir web 2.0 aracıyla hazırlamış olduğu bir materyalini meslektaşıyla da paylaşabilir. Ya da onunla paylaşıp onun görüşlerini alabilir. Ben böyle uyguladım sen neler yapıyorsun diye. Kendini geliştirme adına da bu tür katkıları olabilir diye düşünüyorum. En önemlisi de herhalde bu konuda nasıl bir ders tasarlarım bunları kullanarak. Onun becerisine sahip olması diye düşünüyorum</i>
T1-Ka2-K10	<i>U3: Ama farkında olmadığımız bir tane daha katkısı var seçtiğiniz yol yaşam boyu öğrenme etkinlikleri için geçerli olan yöntem. Aksi halde sadece problem çözümlerinden çıkarak, ..eeee...güncel teknolojilerden bir haber olmayla ilgili alakalı problemi uzaktan eğitimle dersle çözebileceğimizi hiç sanmıyorum.</i>
T1-Ka2-K11	<i>U3: O teknolojinin ortama girmiş olmasını nevi şahsına münhasır artlarından yararlanıyor olmak gerekiyor. Daha önce ben bu teknolojiyle eskiden sınıfta yapamadığım neyi yapıyorum? Etkileşimi artırmak ve yaratıcı bir şekilde kullanabilmek amacıyla... Güncel teknolojilere evet, yeni jenerasyon çok yoğun bir şekilde kullanıyor. Ancak yaratıcı bir şekilde üretici bir şekilde kullanmıyor. Ve bu bir dezavantaja dönüşüyor. U4: Etkili kullanım örneği gösteriyor onlar, eğitim fakültelerindeki özellikle bazı öğrencilerin de bu dersle yaratıcılık süreçlerini etkili bir şekilde kullanmaları sağlanarak, talepleri karşılanmış olacak böyle bir ders kesinlikle katkı sağlayacaktır.</i>

Dersin uygulanmasına dönük (Tema 2) uzman görüşleri

Araştırma sorusu bağlamında uzmanlardan gelen yanıtlar içerisinde yaşadığını uygulama, tecrübe etme ve teknoloji odaklı ders içeriği sunma kodlaması ile yöntem kategorisi dersin uygulanmasına dönük görüşler teması altında ortaya çıkmıştır.

Dersin uygulanmasına dönük kategoriler içerisinde kodlara ilişkin örnek uzman ifadeleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Tema 2-Kategori 3'e ait kodlamalar ve örnek uzman görüşleri	
Tema-Kategori-Kod	Uzman Görüşleri
T2-Ka3-K12	<p>U3: Dersin adı değil nasıl işlendiği hayata geçirildiği önemli. Bu dersin işleniş sırasında öğrenenlerin gerçekten güncel teknolojilere mağruz kalmakla kalmayıp bunu gerçekten uyguluyor olmaları gerekiyor. Çünkü 2007-2008 de yaptığımız çalışmalarda bile öğrencilerin görmediğini hayata geçirmediğini görüyoruz. Dolayısıyla uzaktan eğitim dersini bütün programlara zorunlu ders olarak yedirip bunu 5 saat yapmanız bile, teknolojik yeterlilik ve teknoloji güncel teknolojileri ortama entegre etme bağlamında hiçbir şey katmayabilirsiniz.</p> <p>U4: Bu dersi alan öğretmen bilgiye ulaşma da online kaynakların etkili ve isabetli kullanımıyla ilgili de önemli bir rehber olacaktır. Bir telefon 24 saat elimizde olmalı mıdır, olacaksa nasıl kullanılmalıdır konularına da cevap niteliğinde bu. Geçmiş, şimdi ve geleceği yakından takip ederek, geçmiş ve gelecek teknolojilerini etkili bir şekilde kullanabilmelidir iyi bir eğitimci. Basılı bir ortada kitap okumakla, sanal kitaplar, sesli kitaplar biliyoruz ki farklı. Bu ayrımı eğitimci önce kendisi yaşamalı, görmeli sonra da kullanmalıdır.</p>
T2-Ka3-K13	<p>U4: Öğretmen adaylarının teknolojiyi kullanım becerilerine yönelik olarak etkili bir uygulama olacaktır. Kişisel görüşüm hızla bu süreçlerin öğretmen adaylarının eğitimine dahil edilmesi gerekliliği yönündedir. Sadece birkaç kişinin kişisel çabasıyla olmamalı bu, özellikle özel öğretim yöntemleriyle bütünleştirilerek dahil edilmeli</p> <p>U5: Tabi o güncel alana ilişkin güncel bilgilerle donanımına sahip olmalarını da sağlayacak şekilde bilgi aktarımı olmalı ama özellikle meslekteki uygulamalarına yönelik pratik eeee hani pratik uygulamalarına yönelik direkt onlara uygulama göstermemiz gerekiyo</p>

Sisteme dönük (Tema 3) uzman görüşleri

Araştırma sorusu bağlamında uzmanlardan gelen yanıtlar içerisinde FATİH projesine katkı sağlama, zaman ve mekan sınırını kaldırma ve geniş kitlelerle ulaşma kodlamaları ile işlevsellik kategorisi dersin sisteme dönük görüşler teması altında ortaya çıkmıştır.

Sisteme dönük kategoriler içerisinde kodlara ilişkin örnek uzman ifadeleri Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5. Tema 3-Kategori 4'e ait kodlamalar ve örnek uzman görüşleri	
Tema-Kategori-Kod	Uzman Görüşleri
T3-Ka4-K13	<i>U2: Çünkü biliyorsun geçmişte fatih projesi deneyimi var. Fatih projesinin başarısız olmasının en önemli nedeni teknoloji, öğretmenlerin teknoloji okuryazarı olmaması.</i>
T3-Ka4-K14	<i>U1: Bunun dışında farklı bir ortam kullandığı için öğrencileriyle daha rahat ve zaman ve mekan sınırı olmaksızın iletişim kurabilir. Eee yine dersine katılmayan öğrenciler için de onlara ulaşmak daha da kolay olabilir. Hani bu yüz yüze eğitim yapıyorsanız bile dersinizi bu açıdan desteklerseniz rahatsız olan, o gün herhangi bir sıkıntısı nedeniyle derse gelemeyen öğrenciyle de rahatlıkla iletişim kurup hani o dersi tekrar etmesini ya da ilgili ödevlerini yapmasını sağlayabilir.</i>
T3-Ka4-K15	<i>U5: uzaktan eğitim uuu aslında çok öğrenciye çok kitleye ulaşma açısından çok yararlı buluyorum. Özellikle eee sadece öğretmen adayları değil özellikle hizmet içindeki öğretmenlerin mesleki gelişimleri açısından gerek li olduğunu düşünüyorum. eeee çünkü üüüü akademisyenler olarak ulaşamayabiliyoruz. Onlar uuu mesleki gelişimlerinde yüz yüze katkıda bulunmamız konusunda çok istekli olmayabiliyorlar. eeee onun için bizim üniversitemizde zaten bu konuda girişimleri var lisansüstü eğitim konusunda. eee bunun daha yaygınlaştırılması gerektiğini düşünüyorum özellikle bu konuda</i>

Sonuçlar

2018 yılında güncellenen eğitim fakülteleri öğretmen yetiştirme programlarına getirilen “Açık ve Uzaktan Öğrenme” dersinin, bu dersi alan öğretmen adaylarının meslek hayatlarında ne tür fayda sağlayabileceği hususunda eğitim fakültesinde birbirinden farklı bölümlerde görev yapan beş öğretim üyesi ile yapılan görüşmeler neticesinde ilgili dersin geliştirilmesine dönük görüşlerin belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada ilgili öğretim üyelerinin öğretmenlerin mesleki ve sosyal becerilerine, dersin uygulanması aşamasında kullanılacak yöntem ve açık ve uzaktan öğrenme sistemlerinin işlevselliğine dair görüşler bildirdikleri görülmektedir.

İlgili ders ülkemizde ilk defa eğitim fakültesi öğretmen yetiştirme programlarına gelmesinden ötürü alanyazında bu dersin etkililiği ve verimliliği gibi özellikleri üzerine nicel ve nitel düzeyde araştırmaya rastlanmamıştır. Çalışma yazarlarından birinin ilgili dersin geliştirilmesine dönük programın genel amaçları ve bilgi-beceri-yetkinliklerinin oluşturulduğu bir çalışması bulunmaktadır.

Araştırma bulgularına göre Eğitim Fakültesinde görev yapan uzmanlar “Açık ve Uzaktan Öğrenme” dersini daha çok teknoloji destekli, teknoloji tabanlı, teknoloji merkezli uygulamalar biçiminde görmektedirler. Aslında teknoloji ilgili dersin sadece bir boyutu olarak görülmelidir. Açık ve uzaktan öğrenme anlayışına hâkim, teknolojiyle birlikte gelişen öğrenme kültürüne aşına, bunu yüz yüze öğrenme ortamlarının zenginleştirilmesi için bir fırsat olarak gören, doğru ve güncel bilgiye bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla nasıl

erişilebileceğini bilen ve öğreten, okul içi ve okul dışı öğrenme yaşantılarını teknolojinin sunduğu imkânlarla tasarlayıp uygulayabilen (Usta, 2018) öğretmen yetiştirme hedefi için bu ders çok boyutlu bir yapıyı oluşturmaktadır.

Tabii ki teknolojinin sınıf ortamına tam anlamıyla geçirilmesi okul içi ve dışı uygulama ağırlıklı ders tasarımlarının işe koşulmasıyla mümkün olabilecektir. Öğretim etkinliklerinin sadece öğretim programlarında yer verilen kısmıyla sınırlı kalması beraberinde birçok sorunu getirebilmektedir. Örgün eğitim-öğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin büyük bir bölümü, derslerini yürütmede teknoloji destekli öğretim yaklaşımlarını, gerek okul imkânsızlıkları gerekse bu tür öğretime yönelik becerilerinin olmaması sebepleriyle olumsuz yaklaşabilmektedirler (Bayrak ve Hırça (2016), Kayaduman, Sırakaya ve Seferoğlu (2011), Korkmaz ve Demir (2012), Balkı ve Saban (2009), Topaloğlu (2008)). Bununla birlikte, Fırsatları Artırma ve Teknolojinin İyileştirilmesi Hareketi (FATİH) projesi yurt genelinde okullarımızda uygulamaya geçmekle birlikte alanda bu projenin etkililiği ve verimliliği üzerine birçok araştırma yapılmış ve başarılı uygulamaların anlatıldığı ve beklenen etkinin henüz sağlanamadığına dair birçok araştırma yapılmıştır. Bunun en önemli sebeplerinden biri okullarımıza birçok bilgisayar, teknolojik cihazlar ve ders yazılım programlarının alınmasına rağmen, öğrencilere bu araçlar yardımıyla öğretim gerçekleştirebilme ve rehber materyalleri sunabilme konusunda yetişmiş yeterli sayıda öğretmen olmaması gösterilebilir (Karamustafaoğlu, Köse ve Bilen, 2003). Bu bağlamda uzmanlar bu dersle birlikte FATİH projesinde gerçekleştirilecek etkinliklerin daha etkin olabileceğine dair görüş bildirerek dersin önemine atıfta bulunmuşlardır.

Uzmanlar ilgili dersin bütün öğretmenlik programlarında okutulmasından oldukça memnun olduklarını belirtmişlerdir. Her ne kadar çoğu programda teknolojinin öğrenme-öğretme ortamlarında kullanılmasına dair bazı derslerin olduğunu belirtseler de, Açık ve Uzaktan Öğrenme dersini teknoloji kullanımı becerilerine dönük kapsamlı ve bütüncül bir bakışla yapılabilecek bir ders olarak görmekte-dirler.

Araştırma kapsamında elde edilen uzman görüşlerinden hareketle “Açık ve Uzaktan Öğrenme” dersinin geliştirilmesine yönelik olarak şu öneriler getirilebilir:

1. Öğretmenlerin branşlarına göre hangi kazanımlara hangi etkinlikleri gerçekleştirebileceğine dönük etkinlikler planlanmalıdır.
2. Öğretim ortamlarının açık ve uzaktan öğrenme uygulamalarıyla zenginleştirilebileceğine dair içerikler sunulmalıdır.

3. Sınıf içi ve dışı öğretim etkinliklerinde hangi teknolojik ortamların nasıl kullanılacağına yaparak yaşatılarak gösterilmesi sağlanmalıdır.

4. Öğrenci gelişimini izlemek üzere kullanılan platformların öğretmen adaylarının tecrübelerine sunulmasına dair içerik sağlanmalıdır.

Bu araştırma eğitim fakültesinden uzman öğretim üyeleriyle gerçekleştirilmiştir. “Açık ve Uzaktan Öğrenme” dersine yönelik Uzaktan Öğretim alanında ders veren öğretim üyeleriyle de görüşme yapılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Allen, I. E., Seaman, J. (2013). *Changing Course: Ten Years of Tracking Online Education in the United States*. BABSON Survey Researc Group.
- Balkı E. ve Saban A. (2009). Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerine İlişkin Algıları ve Uygulamaları: Özel Esentepe İlköğretim Okulu Örneği, *İlköğretim Online*, 8(3), 771-781.
- Bates, A. W. (Tony). (2005). *Technology, e-learning and distance education* (Second edition). New York: Routledge.
- Bayrak, N. ve Hırça, N. (2016). FATİH Projesi Hizmetiçi Eğitimine Katılan Öğretmenlerin TeknoPedagojik Özyeterliklerinin İncelenmesi, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(1), 95-111.
- Karamustafaoglu, O., Köse, S. ve Bilen, K., “Eğitimde Teknolojinin Rolü Nasıl Olmalı?”, Bilgi Teknolojileri Kongresinde sunulan bildiri, 1-4 Mayıs, PAÜ, Denizli, 2003.
- Kayaduman, H., Sırakaya, M. ve Seferoğlu, S. S. (2011). Eğitimde FATİH Projesi'nin öğretmenlerin yeterlilik durumları açısından incelenmesi. Akademik Bilişim, 2-4 Şubat, Malatya.
- Kızılkaya Cumaoglu, G. ve Koçak Usluel, Y. (2013). Çevrimiçi öğrenme ortamlarında tartışma tahtasının kullanımında öğretmenin rolü. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(2), 1469-1479.
- Korkmaz, Ö. ve Demir, B. (2012). Meb Hizmetiçi Eğitimlerinin Öğretmenlerin Bilgi Ve İletişim Teknolojilerine İlişkin Tutumlarına Ve Bilgisayar Öz-Yeterliklerine Etkisi, *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 2-1
- Moore, M. G. ve Kearsley, G. (2012). *Distance education a system view of online learning* (Third Edition). Belmont: Wadsworth.
- Okur, M. R. (2012). Açık ve uzaktan öğrenmede öğretim elemanlarına yönelik çevrimiçi destek sistemi tasarımı. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Orhan, F., “Bilgisayar Destekli Öğretim Okul Uygulamalarının Bugünü ve Yarını”, Nasıl Bir Eğitim Sistemi: Eğitim Sempozyumu, 10-12 Nisan 1997, DEÜ, Bilsa Bilgisayar Yayınları I, İzmir, 349-356, 1998.
- Tait, A. and O'Rourke, J. (2014). Internationalisation, social justice and open, distance and e-learning: working with the grain, *in Online Distance Education - Toward a Research*

- Agenda*, Anderson T and Zawacki-Richter O, (Eds), Edmonton, Athabasca University Press.
- Tait, A. (2013). Distance and e-learning, social justice and development: The relevance of capability approaches to the mission of Open Universities. *International Review of Research of Open and Distance Learning (IRRODL)*, 14(4), 1-18.
- Topakkaya, A. (2013). Yaşam boyu öğrenme ve Türk Üniversitelerinin bu alana muhtemel katkıları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(4), 1081-1092.
- Topaloğlu, S. (2008). Bilgi teknolojisi sınıflarının kullanımına yönelik öğretmen tutumları: adapazarı örneği. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Usta, İ. (2015). Açıköğretim fakültesi sosyal bilimler önlisans programının değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik öneriler. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Usta, İ. (2018). Öğretmen yetiştirme lisans programlarındaki değişim ve açık ve uzaktan öğrenme dersine yönelik öneriler. *AUAd*, 4(4), 58- 68..
- Yıldırım, A. ve Şimşek H.(2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık. Ankara.

Yazarlar Hakkında

İlker USTA

Dr. İlker USTA halen Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Uzaktan Öğretim bölümünde görev yapmaktadır. Sınıf Öğretmenliği lisans programını tamamladıktan sonra Eğitimde Program Geliştirme alanında yüksek lisansını tamamladı. Doktorasını Anadolu Üniversitesi'nde Uzaktan Eğitim alanında yapan Dr. Usta'nın, eğitimde program geliştirme ve değerlendirme, öğretim tasarımı, öğretmen eğitimi alanlarında çalışmaları bulunmaktadır.

Tel (İ ş): +90 222 3350580/2459

Eposta: ilkerusta26@gmail.com

Ahmet İŞCAN

Ahmet İŞCAN lisans eğitimini Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (BÖTE) bölümünde 2012 yılında tamamlamıştır. Lisans eğitiminin ardından özel sektörde yazılım geliştirici olarak çalışmaya başlayan İşcan, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı Uzaktan Eğitim bölümünde yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. Açık ve uzaktan öğrenme teknolojileri, yazılım geliştirme, öğrenme yönetim sistemleri ve öğrenme analitikleri çalışma alanları arasında yer almaktadır.

Eposta : ahmetiscan@anadolu.edu.tr

URL : <https://www.ahmetiscan.web.tr>

Barış YİĞİT

Sinema ve Televizyon bölümü mezunudur. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans programına devam etmektedir. Bir süre eğitim, iletişim ve medya alanında çalışmıştır. Eğitsel videolar, eğitim ve içerik tasarımı, KAÇD (Kitleli Açık Çevrimiçi Ders) ve uzaktan öğrenme alanlarında çalışmalarına devam etmektedir.

Eposta: barisyigit@outlook.com.tr